

Бовсунівська О.Ю.
студ. гр. ОАМ-17,
Житомирський державний технологічний університет.
Науковий керівник – Романчук К.В.,
к.е.н., доц. кафедри бухгалтерського обліку

ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ “МАТЕРІАЛЬНІ РЕСУРСИ”

В економічній літературі в цілому, як і в бухгалтерському обліку, зокрема, широко використовується поняття “матеріальні ресурси”. Однак, аналіз підходів до його визначення дає підстави стверджувати, що досі не існує чіткого і єдиного трактування даного поняття. Часто спостерігається ототожнення авторами літератури різних сфер економічної науки поняття «матеріальні ресурси» з такими поняттями як “матеріали”, “сировина”, “предмети праці”, “засоби виробництва” та ін., із їх взаємозаміною. В ході дослідження виділено підходи до трактування сутності даного поняття залежно від напряму економічної науки, зокрема, в економічній теорії, політекономії, макро- і мікроекономіці, бухгалтерському та фінансовому обліку.

Переважаючим підходом до трактування сутності матеріальних ресурсів авторами посібників з економічної теорії є їх ототожнення з матеріальними ресурсами. Таке тлумачення наводиться і в економічних словниках, зокрема в “Экономическом словаре по экономике” за редакцією Золотогорова В.Г.: “Матеріальні ресурси – це комплекс речових елементів (засобів та предметів праці), призначених для обробки та переробки в процесі виробництва” [1, с. 377]. До матеріальних ресурсів він відносить машини та обладнання, сировину, основні та допоміжні матеріали, напівфабрикати тощо. В даному визначенні хоча автор і відносить до матеріальних ресурсів як предмети так і засоби праці, про вказане ним призначення вважаємо неповним, оскільки обробці та переробці підлягають тільки предмети праці, засоби ж праці в процесі виробництва зберігають свою матеріально-речову форму. Акулов В.Б., наприклад, в окрему групу складових матеріальних ресурсів, окрім засобів і предметів праці, відносить також інфраструктуру (будівлі, споруди, трубопроводи, системи зв’язку і комунікації) [2].

Особливістю тлумачення поняття “матеріальних ресурсів” в посібниках та підручниках з політичної економії, економічної теорії та макроекономіки є те, що більшість авторів матеріальні ресурси поділяють на дві категорії: земля і капітал. Земля розглядається, як усі дарові блага природи, які застосовуються у виробництві: орні землі, пасовища, ліси, поклади корисних копалин, водні ресурси тощо [3, с. 10]. Капітал, як матеріальний ресурс, охоплює засоби, що використовуються в процесі виробництва й транспортування матеріальних благ. До них належать машини, інструменти, устаткування, виробничі споруди, транспортні засоби та комунікації [4, с. 12]. Тобто, по суті категорія «капітал», в такому контексті, має ті ж складові, що і засоби виробництва.

Науковці, що досліджують матеріальні ресурси з точки зору формування, управління, аналізу на рівні суб’єктів господарювання, тобто на мікрорівні, найчастіше під матеріальними ресурсами розуміють предмети праці. Так, О.С. Стрижко досліджуючи підходи до управління матеріальними ресурсами на підприємстві, визначає: “Матеріальні ресурси – це предмети праці, що повністю входять до складу продукції, яка виготовляється, та створюють її субстанцію або сприяють виробничому процесу. В натуральній формі «матеріальні ресурси підприємства» це сировина, основні та допоміжні матеріали, комплектуючі вироби, паливо, незавершене виробництво та відходи виробництва” [5, с. 133-134].

Існують також і більш загальні визначення. Зокрема, матеріальні ресурси – це економічні ресурси в матеріально-речовій формі [6, с. 382]. Дане визначення, розглядає матеріальні ресурси в широкому розумінні, наголошуючи лише на головній

характеристиці, а саме наявності матеріального втілення. Тому таке трактування вважаємо неповним, оскільки воно не висвітлює всіх суттєвих характеристик даної категорії.

В сфері бухгалтерського обліку також найчастіше під матеріальними ресурсами розуміють предмети праці. Проте при формуванні науковцями трактування даного поняття, передбачається більша деталізація складових даного виду ресурсів з урахуванням особливостей їх відображення в обліку. Так, в бухгалтерському обліку матеріальними ресурсами називають запаси або оборотні матеріальні активи. Таке ж поняття в матеріальні ресурси вкладає І.І. Леонова, яка визначає матеріальні ресурси як вартість вираження запасів предметів праці на складах організації, призначених для обробки в процесі виробництва, напівфабрикатів власного виробництва та незавершеного виробництва на робочих місцях, складах готових напівфабрикатів, а також матеріальних запасів, призначених для потреб управління [7].

Разом з тим слід вказати на те, що дана позиція, як показали проведені дослідження, не є однозначною. Існує ряд науковців, які до матеріальних ресурсів відносять всі засоби виробництва, що з позиції бухгалтерського обліку включають необоротні (основні засоби, інші необоротні матеріальні активи, довгострокові біологічні активи) та оборотні матеріальні активи (запаси). Вважаємо, що в даному випадку основним критерієм для віднесення даних об'єктів до матеріальних ресурсів виступає наявність матеріальної форми.

Однією з суттєвих відмінностей між трактуванням матеріальних ресурсів в бухгалтерському обліку і в інших економічних дисциплінах, полягає в тому, що під матеріальними ресурсами в облікових дисциплінах розуміються лише ті, що підлягають відображенню в системі бухгалтерського обліку згідно національних стандартів. Тому наприклад деякі природні ресурси (вода, різні види енергії та ін.), що в економічній теорії включаються до матеріальних, з точки зору бухгалтерського обліку розглядатися не будуть, оскільки не є об'єктами обліку.

Виходячи з вище вказаного існує необхідність розробки єдиного, науково обгрунтованого термінологічного апарату з метою уникнення розбіжностей трактування поняття «матеріальні ресурси» між різними сферами економічної науки та усунення існуючих розбіжностей між їх складовими.

Література:

1. *Золотогоров В.Г. Экономический словарь по экономике / В.Г. Золотогоров. – Мн.: Польша, 1997. – 571 с.*
2. *Акулов В.Б. Экономическая теория: Учебное пособие / В.Б. Акулов, О.В. Акулова. – Петрозаводск: ПетрГУ, 2002.*
3. *Панчишин С. Макроекономіка: Навч. посіб. / С. Панчишин. – К.: “Либідь”, 2001. - 548с.*
4. *Савченко А.Г. Макроекономіка: Підруч. / А.Г. Савченко. – К. : КНЕУ, 2007. – 448 с.*
5. *Стрижко О.С. Логістичний підхід до управління матеріальними ресурсами / О.С. Стрижко // Управління розвитком. – 2010. – №12 (88), – С.133-135.*
6. *Борисов А.Б. Большой экономический словарь / А.Б. Борисов. – М.: Книжный мир, 2001. – 895 с.*
7. *Леонова И.И. Бухгалтерский учёт и контроль материальных ресурсов льяных комбинатов: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.12 “Бухгалтерский учёт, статистика” / И.И. Леонова. – Москва, 2007. – 15 с.*